

УДК 342.951 351.87(477)

ЗАВДАННЯ МІНІСТЕРСТВА ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ ЯК ОСНОВА ЙОГО ПРАВОВОГО СТАТУСУ Й ДІЯЛЬНОСТІ

Олег ПРЕДМЕСТНИКОВ,

кандидат юридичних наук, перший заступник начальника
Головного територіального управління юстиції у Херсонській області

SUMMARY

The analysis of the nature of the tasks of the Ministry of Justice of Ukraine, which derived from the purpose of the Ministry of Justice of Ukraine and determines the means (object's directions) to achieve it, is made. Also it was characterized such basic object and specialized tasks the Ministry of Justice of Ukraine as ensuring formation and implementation of the state legal policy, policy in the area of the state registration, adaptation legislation of Ukraine to EU law, providing free legal aid, organization of notaries, expert support of justice, organization of forced fulfillment of decisions, etc. It was substantiated priority directions of improving status of the Ministry of Justice of Ukraine, which should include clarifying regulation of its tasks, its separation from functions, ensuring proper display in the powers of the Ministry of Justice of Ukraine taking into account the actual problems of state building in Ukraine and processes of its EU integration.

Key words: tasks, functions, legal status, the Ministry of Justice of Ukraine, justice bodies, state legal policy, state registration.

АНОТАЦІЯ

У статті проаналізовано природу завдань Міністерства юстиції України, які похідні від мети Міністерства юстиції України та визначають засоби (об'єктні напрями) її досягнення. Охарактеризовано такі основні об'єктні й спеціалізовані завдання Міністерства юстиції України, як забезпечення формування та реалізація державної правової політики, політики у сфері державної реєстрації, адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, надання безоплатної правової допомоги, організація роботи нотаріату, експертного забезпечення правосуддя, примусового виконання рішень тощо. Обґрунтовано пріоритетні напрями вдосконалення статусу Міністерства юстиції України, які мають передбачати уточнення регулювання його завдань, їх розмежування з функціями, забезпечення належного відображення в повноваженнях Міністерства юстиції України з урахуванням актуальних завдань державного будівництва в Україні та процесів її євроінтеграції.

Ключові слова: завдання, функції, правовий статус, Міністерство юстиції України, органи юстиції, державна правова політика, державна реєстрація.

Постановка проблеми. Розбудова України як демократичної правової соціальної держави та її інтеграція до Європейського Союзу (далі – ЄС) зумовлюють оновлення завдань і функцій Міністерства юстиції України, наприклад, покладаючи на нього повноваження у сфері очищення влади та адаптації національного законодавства до законодавства ЄС. Разом із тим унаслідок децю непослідовної інституалізації Міністерства юстиції України на сьогодні його завдання та функції залишаються недостатньо чітко сформульованими й нормативно визначеними, що може виявляти їх неузгодженість зі статусом і призначенням Міністерства юстиції України та його реальними повноваженнями.

Актуальність теми. Зазначимо, що окремі аспекти компетенції, завдань Міністерства юстиції України раніше вже розглядалися такими вченими, як Р.В. Будецький, Н.А. Железняк, І.І. Микульця, І.Ю. Онопчук, С.Є. Тюрін, О.В. Федькович та інші. Водно час їхні наукові дослідження розкривають переважно тільки деякі напрями діяльності Міністерства юстиції України, при цьому комплексно не характеризуючи зміст і особливості загалом усіх його завдань і функцій, у тому числі й без урахування останніх законодавчих змін у статусі та організації діяльності Міністерства юстиції України. А відтак у контексті вдосконалення адміністративно-правового статусу й підвищення ефективності діяльності органів юстиції України й убачаються актуальними питання завдань Міністерства юстиції України.

Саме тому **метою статті** є аналіз природи та змісту завдань Міністерства юстиції України як основи його адміністративно-правового статусу і практичної

діяльності, визначення їхніх основних рис та особливостей, співвідношення з функціями й повноваженнями, а також обґрунтування пріоритетних напрямів удосконалення організації діяльності Міністерства юстиції України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім відмітимо, що завдання Міністерства юстиції України є невід'ємними складовими його адміністративно-правового статусу, які мають бути органічно поєднані, зумовлені та пов'язані з іншими елементами такого статусу (метою, функціями, повноваженнями тощо). Правильне розуміння природи та сутності завдань Міністерства юстиції України сприяє більш структурованому регулюванню його статусу і спрямуванню діяльності на виконання нормативно визначених повноважень відповідно до встановлених завдань і функцій, а також розмежуванню компетенції Міністерства юстиції України з компетенцією інших органів публічної влади.

Адміністративно-правовий статус Міністерства юстиції України визначається його призначенням і місцем у державному механізмі. При цьому відзначимо, що в науці відсутній єдиний уніфікований підхід до визначення структури такого статусу, зокрема А.П. Альохін [1, с. 99] і Ю.П. Битяк [2, с. 59] до статусу органів виконавчої влади зараховують насамперед тільки компетенцію, розуміючи під нею повноваження або права й обов'язки. З іншого боку, окрім компетенції, до структури адміністративно-правового статусу Міністерства юстиції України Р.В. Будецький [3, с. 31], І.І. Микульця [4, с. 50–51] також включають мету (цілі), завдання, функції, принципи діяльності, порядок формування, структуру, підпорядкованість і юридичну відповідальність; а Н.С. Єльцов [5, с. 17] ще

й територію та межі дії, форми й методи діяльності, фінансування, символіку тощо. Останній підхід дає змогу комплексно характеризувати статус Міністерства юстиції України в єдності та взаємозалежності його основних елементів.

Тут досить показовим є відмежування мети, завдань, функцій і компетенції (повноважень), що, попри свою змістову близькість, відображають різні складові статусу Міністерства юстиції України. Так, завдання та функції самі по собі не визначають конкретну правомочність Міністерства юстиції України у відповідних правовідносинах. Вони деталізують мету (цілі) й визначають генеральні напрями діяльності Міністерства юстиції України (тобто мають не стільки практичне, як концептуальне значення), тоді як повноваження вже більшою мірою уособлюють реальні юридичні можливості, що спрямовані на виконання відповідних завдань і функцій, становлять зміст його практичної діяльності. Саме тому маємо не погодитись із М.Б. Смоленським, котрий до компетенції на рівні з правами й обов'язками також включає завдання та функції (утім як і структуру, відповідальність, форми й методи діяльності) [6, с. 71], які в дійсності доцільно зараховувати вже до окремого цільового блоку статусу Міністерства юстиції України.

Отже, найбільш щільно завдання та функції пов'язані з метою діяльності Міністерства юстиції України. У загальному вигляді під метою розуміється очікуваний суспільно корисний результат, на досягнення якого направлене функціонування Міністерства юстиції України. У свою чергу, як слушно зазначає І.І. Микульця [4, с. 52], завдання органів юстиції України є похідними від їхньої загальної мети, конкретизують мету й визначають засоби (об'єктні напрями) її досягнення. Відтак основна відмінність завдань Міністерства юстиції України від мети полягає в більшому ступені деталізації очікуваних наслідків його державно-владної діяльності.

Як відомо, у нормативно-правовому регулюванні та науковій літературі терміни «завдання» й «функції» нерідко застосовуються як тотожні або ж підміняються один одним. Тому з метою упорядкування статусу Міністерства юстиції України актуалізується зіставлення та розмежування цих понять. На нашу думку, якщо розглядати завдання як розгорнуту мету (цілі) діяльності Міністерства юстиції України, то під функціями насамперед варто розуміти основні види його однорідної діяльності, що спрямовуються на вирішення відповідних завдань (цілей) через реалізацію покладених на Міністерство юстиції України повноважень. Як відзначається з цього приводу в науковій літературі [4, с. 53], функції органів юстиції похідні від завдань і розкривають зміст їхньої практичної повсякденної діяльності. Завдання, насамперед уособлюючи очікуваний результат (який може бути досягнутий або переглянутий), мають тимчасовий характер. Маємо наголосити, що ані завдання, ані функції не є достатніми підставами для застосування відповідного управлінського впливу (діянь) Міністерства юстиції України, який може здійснюватись виключно лише згідно з його нормативно закріпленими повноваженнями.

Виходячи з вищевикладеного, маємо дещо не погодитись із Р.В. Будецьким у тому, що основні завдання Міністерства юстиції України визначаються для виконання його владних повноважень [3, с. 33], оскільки в дійсності повноваження повинні деталізувати функції, які, у свою чергу, спрямовуються на реалізацію завдань. Отже, саме повноваження мають виводитись із функцій і завдань, а не навпаки, що забезпечить упорядкованість і узгодженість діяльності Міністерства юстиції України.

Завдання та функції як одні з ключових елементів адміністративно-правового статусу Міністерства юстиції

України мають дістати належного нормативно-правового врегулювання. На сьогодні профільне Положення про Міністерство юстиції України, затверджене Постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228 [7], установлює тільки його основні завдання, залишаючи повністю неврегульованими функції Міністерства юстиції України. Те саме стосується й базового Закону України від 17.03.2011 р. № 3166-VI [8], де відображено загальні завдання міністерств (у тому числі й Міністерства юстиції України) без їхніх функцій. Відзначимо, що п. 3 Положення від 02.07.2014 [7] закріплюються «основні завдання» Міністерства юстиції України, але водночас не передбачаються будь-які інші його завдання. Відповідно, у цьому разі має місце або нормативна невизначеність інших (тобто неосновних) завдань, або (що більш вірогідно) недосконалість юридичної техніки, унаслідок якої загальний перелік завдань Міністерства юстиції України помилково позначається тільки як його «основні» завдання. Так чи інакше продуктивне й законне функціонування Міністерства юстиції України потребує чіткого та вичерпного врегулювання його завдань, функцій і повноважень.

Нормативно визначений перелік завдань Міністерства юстиції України загалом узгоджується з його статусом (призначенням) як головного органу в системі центральних органів виконавчої влади, що, згідно з п. 1 Положення від 02.07.2014 [7], забезпечує формування та реалізацію державної правової політики, державної політики у сфері нотаріату й організації примусового виконання рішень, з питань банкрутства й державної реєстрації та з інших подібних питань. Хоча тут і варто визнати деяку тавтологічність формулювання статусу (п. 1 Положення) і більшості завдань (п. 3 Положення) Міністерства юстиції України, наприклад, у частині забезпечення формування та реалізації політики у сфері виконання кримінальних покарань, проведення люстраційної перевірки тощо. З іншого боку, ці завдання Міністерства юстиції України конкретизують мету його діяльності й визначають шляхи її досягнення, зокрема формування та реалізація Міністерством юстиції України правової й іншої політики держави беззаперечно слугує інтересам утвердження верховенства права, формування правової держави, реалізації й охорони прав громадян, суспільних і державних інтересів. Варте уваги й те, що, незважаючи на нормативну неврегульованість функцій, повноваження Міністерства юстиції України загалом відповідають сутності його завдань.

Адміністративно-правовий статус Міністерства юстиції України насамперед має ґрунтуватись на базовому статусі міністерств в Україні, визначеному Законом України від 17.03.2011 № 3166-VI [8]. Перелік завдань Міністерства юстиції України повинен відповідати законодавчо закріпленим загальним завданням міністерств. При цьому п. 5 ч. 1 ст. 7 Закону України від 17.03.2011 № 3166-VI [8] допускається виконання міністерством «інших завдань, визначених законами України», проте завдання Міністерства юстиції України встановлено не на законодавчому, а на підзаконному рівні Постановою Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228 [7]. Викладене додатково підтверджує доцільність і правильність саме законодавчого врегулювання завдань, функцій і повноважень Міністерства юстиції України.

Так чи інакше, на сьогодні необхідно визнати відмінність підходів до формулювання завдань Міністерства юстиції України та загальних завдань міністерств. Зокрема, завдання Міністерства юстиції України головним чином уособлюють окремі комплексні об'єктні напрями досягнення поставленої перед ним мети – організація роботи нотаріату, експертне забезпечення правосуддя, забезпечення формування та реалізація державної правової політики,

державної політики у сфері державної реєстрації тощо. Водночас у Законі України від 17.03.2011 № 3166-VI [8] забезпечення формування та реалізація державної політики в певних сферах визначаються тільки як узагальнене призначення (мета) міністерства, у межах якого виводяться такі завдання, як забезпечення правового регулювання, визначення пріоритетних напрямів розвитку, інформування й надання роз'яснень щодо здійснення державної політики, узагальнення практики застосування законодавства, розроблення та внесення пропозицій щодо його вдосконалення, забезпечення здійснення соціального діалогу на галузевому рівні.

Відтак, навіть зважаючи на означені різні підходи до виокремлення завдань Міністерства юстиції України й загальних завдань міністерств, варто визнати їх недостатню відповідність один одному. Правове регулювання, нормопроектна діяльність, визначення напрямів розвитку та надання відповідних роз'яснень (так само як і організація, координація, контроль тощо) дійсно здійснюється Міністерством юстиції України під час реалізації більшої його завдань (наприклад, покладання на повноваження, визначені пп. 1, 2, 32 п. 4 Положення від 02.07.2014 [7]). Проте, як на нас, указане за свою сутність більшою мірою характеризує вже не стільки завдання, як функції міністерства, тобто види його діяльності. При цьому про забезпечення соціального діалогу на галузевому рівні у власних завданнях і повноваженнях Міністерства юстиції України взагалі не згадується. Така діяльність, безперечно, здійснюється Міністерством юстиції України на підставі Закону України від 23.12.2010 № 2862-VI [9], хоча більш коректним убачається її зарахування не до завдань як самостійних напрямів діяльності Міністерства юстиції України, а до його повноважень (як і, наприклад, забезпечення доступу до публічної інформації). Цілісності ж адміністративно-правового статусу Міністерства юстиції України сприятиме узгодження його завдань із загальними завданнями міністерств в Україні, у тому числі й шляхом перегляду останніх, їх упорядкування та розмежування з функціями й повноваженнями.

Зазначимо, що, згідно з В.Б. Авер'яновим, завдання органів виконавчої влади можуть бути поділені на низку груп, а саме: публічні (суспільно значущі) завдання, об'єктні завдання, спеціалізовані завдання й технологічні завдання [10, с. 262–263]. Виходячи із цієї класифікації, більшість завдань Міністерства юстиції України («забезпечення формування та реалізація державної політики», «здійснення загального управління» тощо) можуть бути охарактеризовані як об'єктні, оскільки вказують на спрямованість управлінської діяльності Міністерства юстиції України на відповідні керовані галузі – сфера державної реєстрації, сфера організації примусового виконання рішень, сфера надання безоплатної правової допомоги тощо. Формулювання саме об'єктних завдань Міністерства юстиції України, на відміну від публічних завдань (які змістовно близькі до мети й відображають тільки загальні потреби суспільного розвитку), дає змогу конкретизувати мету діяльності органів юстиції України та напрями її досягнення. З іншого боку, об'єктні завдання не розкривають сутність управлінського впливу Міністерства юстиції України на визначені керовані об'єкти, але їх формулювання може пояснюватись різноплановістю здійснюваної на виконання цих завдань діяльності, що водночас вимагає її чіткого нормативного відображення у відповідних повноваженнях.

Крім об'єктних завдань, закріплених п. 3 Положення від 02.07.2014 [7], перелік основних завдань Міністерства юстиції України також містить і спеціалізовані завдання, які додатково уточнюють зміст і характер його

управлінського впливу на відповідні керовані об'єкти. Зокрема, ідеться про завдання Міністерства юстиції України щодо експертного забезпечення правосуддя, організації роботи нотаріату, здійснення захисту інтересів України в Європейському суді з прав людини тощо. Ці та інші спеціалізовані завдання Міністерства юстиції України за ступенем своєї деталізації більш розгорнуто вказують на способи і шляхи досягнення його мети, зумовлюючи тим самим конкретні види діяльності (функції) Міністерства юстиції України, необхідні для реалізації цих завдань. Тому оптимальним є визначення саме спеціалізованих завдань Міністерства юстиції України, оскільки на сьогодні нормативний перелік його завдань одночасно складається з об'єктних і спеціалізованих завдань, поєднання яких без будь-якої їх класифікації може ускладнювати встановлення сутності таких завдань і формулювання реальних повноважень Міністерства юстиції України. Так само недоцільним убачається закріплення т. зв. «технологічних» завдань Міністерства юстиції України, в основу яких В.Б. Авер'яновим покладається механізм використання методів управління та процесуальні форми діяльності [10, с. 262–263], що, по суті, має розкриватись на рівні не стільки завдань і функцій Міністерства юстиції України, як його повноважень.

Отже, головним комплексним завданням Міністерства юстиції України насамперед є забезпечення формування та реалізація державної правової політики (пп. 1 п. 3 Положення від 02.07.2014 [7]). Сутність державної правової політики пов'язана із засадами, напрямами та шляхами створення й реалізації норм права. Виконання Міністерством юстиції України цього завдання покладає на нього провідну роль у становленні та розвитку національної правової системи, удосконаленні нормотворчої практики органів публічної влади, підвищенні рівня і якості врегульованості суспільних відносин. При цьому важливим убачається покладення на Міністерство юстиції України не лише реалізації державної правової політики, а й забезпечення її формування, що фактично надає Міністерству юстиції України можливість брати безпосередню участь у визначенні змісту державної правової політики та сприяти її корегуванню з урахуванням реальних потреб і практики в цій сфері. Означене завдання є досить різноплановим, що зумовлює його відображення в більшості основних форм і напрямів діяльності Міністерства юстиції України, зокрема в розробці проектів правових актів, проведенні правової експертизи, державній реєстрації правових актів, координації нормотворчої діяльності органів виконавчої влади та методичному керівництві їхньою правовою роботою, офіційному опублікуванні правових актів та офіційному виданні їхніх збірників тощо.

Із розглянутим завданням Міністерства юстиції України щільно пов'язано інше його завдання щодо забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері адаптації законодавства України до законодавства ЄС, що на сьогодні становить один із актуальних і ключових напрямів удосконалення національного законодавства й забезпечення успішної інтеграції України до ЄС. Питання приведення у відповідність із законодавством ЄС законодавчих актів України належать до компетенції самих суб'єктів їх ухвалення, тоді як Міністерство юстиції України, крім загальної нормопроектної діяльності, здебільшого також здійснює експертне, аналітичне та інформаційне забезпечення і планування виконання Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу, затвердженої Законом України від 18.03.2004 № 1629-IV [11]. При цьому вважаємо, що неодмінною умовою продуктивної участі Міністерства юстиції України в забезпеченні адаптації національного за-

конодавства до законодавства ЄС є реальне впровадження в його організацію та діяльність позитивного європейського досвіду функціонування аналогічних державних інститутів і управління у сфері юстиції.

Як одне з основних завдань Міністерства юстиції України також варто виділити забезпечення формування та реалізацію державної політики у сфері державної реєстрації актів цивільного стану, речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень, юридичних осіб, друкованих засобів масової інформації тощо (пп. 2-2 п. 3 Положення від 02.07.2014 [7]). Зазначимо, що здійснення Міністерством юстиції України комплексу нормативно-правових, організаційних, методологічних та інформаційних заходів із питань державної реєстрації забезпечує легалізацію й ефективний державний контроль за зміною цивільного стану людини, укладенням правочинів із нерухомим майном, утворенням і функціонуванням юридичних осіб. Усе це має на меті забезпечення не тільки законності та правопорядку в державі, а й дотримання й належну реалізацію особистих, політичних, майнових, інформаційних та інших прав громадян. Особливостями цього завдання Міністерства юстиції України є досить детальне законодавче врегулювання умов і порядку здійснення відповідної державної реєстрації, а також необхідність залучення істотних організаційних, кадрових і фінансових ресурсів для забезпечення державної реєстрації на всій території України, здійснюваної як самим Міністерством юстиції України, так і його територіальними органами, їхніми підрозділами та підконтрольними їм посадовими особами (наприклад, приватними нотаріусами).

Характерними спеціалізованими завданнями Міністерства юстиції України є організація роботи нотаріату й експертне забезпечення правосуддя. Ці завдання належать до традиційних завдань міністерств юстиції в Україні та зарубіжних країнах, що направлені на забезпечення нормального функціонування сфери юстиції, дотримання й захисту прав громадян. Зауважимо, що завдання з організації роботи нотаріату доцільно розглядати в широкому розумінні як таке, що не зводиться суто до організаційної діяльності Міністерства юстиції України, також включає й державне регулювання, аналітично-методичне забезпечення та контроль за організацією нотаріату й нотаріальною діяльністю. Останні тенденції щодо звуження компетенції Міністерства юстиції України стосовно судових органів (наприклад, у частині здійснення судового управління) не стосуються експертного забезпечення правосуддя, яке не пов'язане з впливом на судову владу та створює умови для незалежного, кваліфікованого й об'єктивного проведення судових експертиз, у тому числі науково-дослідними установами судових експертиз Міністерства юстиції України. При цьому більш коректним видається визначення означеного завдання не як «експертне забезпечення правосуддя», а як його організація, оскільки Міністерство юстиції України як центральний орган виконавчої влади само по собі здійснює не експертне забезпечення правосуддя, а державне управління в цій сфері.

Не менш усталеним завданням Міністерства юстиції України є забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері організації примусового виконання рішень. Це завдання безпосередньо пов'язане з ефективністю функціонування судової системи й низки інших компетентних органів в Україні, оскільки воно спрямовується на забезпечення практичного виконання в примусовий спосіб судових рішень, виконавчих написів нотаріусів і постанов інших органів державної влади, що становить необхідну гарантію не номінального, а реального виконання їхніх державних функцій. На рівні з означеним завданням пп. 2-4 п. 3 профільного Положен-

ня від 02.07.2014 [7] також окремо передбачено завдання Міністерства юстиції України щодо «забезпечення своєчасного, повного та неупередженого виконання рішень». Уважасмо, що виділення останнього завдання Міністерства юстиції України дещо штучне й недостатньо обґрунтоване, оскільки змістовно воно вже охоплюється попереднім завданням Міністерства юстиції України із реалізації державної політики у сфері організації примусового виконання рішень. При цьому якщо примусове виконання рішень здійснюється всією системою органів юстиції України (зокрема діючими в її складі підрозділами державної виконавчої служби), то Міністерство юстиції України як центральний орган виконавчої влади додатково має організувати та контролювати таку діяльність, надавати роз'яснення й розробляти заходи щодо її вдосконалення.

Зауважимо й те, що завдання Міністерства юстиції України із «забезпечення своєчасного, повного та неупередженого виконання рішень» – єдине, яке містить оцінні критерії. З одного боку, подібні оцінні критерії дають змогу більш точно конкретизувати мету та якісний аспект діяльності Міністерства юстиції України, що має відобразитись у його організації й компетенції. З іншого боку, своєчасність, повнота, неупередженість та інші якості вже виходять за межі розуміння завдань як засобів і напрямів досягнення мети, уособлюючи, по суті, засади виконання таких завдань. До того ж очевидно, що якісні критерії повинні бути засадами не тільки якогось певного завдання Міністерства юстиції України, а й усієї його діяльності.

Окремий сегмент діяльності Міністерства юстиції України пов'язаний із його завданням щодо забезпечення формування та реалізації державної політики у сфері архівної справи й діловодства та у сфері виконання кримінальних покарань (пп. 2 п. 3 Положення від 02.07.2014 [7]). При цьому, на відміну від інших завдань Міністерства юстиції України, це завдання передбачає не безпосереднє здійснення ним самої державної політики у визначених сферах, а лише спрямування та координацію такої діяльності Державної архівної служби України й Державної пенітенціарної служби України. Тут не йдеться про їх повне підпорядкування Міністерству (Міністру) юстиції України, яке представляє їх на урядовому рівні, здійснює контроль і правове регулювання, бере участь у вирішенні організаційних і кадрових питань. Водночас, як на нас, покладення на Міністерство юстиції України фактично опосередкованої участі в забезпеченні виконання кримінальних покарань є дещо неоднозначним, зважаючи на його немілітаризованість і не правоохоронну сутність, а також відмінності природи й характеру примусового виконання судових рішень та примусового виконання кримінальних покарань. Так чи інакше, на сьогодні провідна роль у реалізації цього завдання відводиться Міністру юстиції України, хоча змістовність здійснюваних на його виконання заходів також потребує залучення до цієї діяльності низки фахових підрозділів Міністерства юстиції України.

Не менш важливими, ніж вищерозглянуті, є й інші завдання Міністерства юстиції України щодо здійснення загального управління у сфері надання безоплатної правової допомоги, забезпечення представництва інтересів держави в судах України, Європейському суді з прав людини та в закордонних юрисдикційних органах (пп. 3, 4 п. 3 Положення від 02.07.2014 [7]). Юридичне представництво інтересів держави, Президента України, уряду й центральних органів виконавчої влади у відповідних юрисдикційних органах уособлює досить вузький напрям і вид діяльності Міністерства юстиції України, що може розглядатись одно-

часно і як його завдання, і як функція. Особливістю цього завдання є те, що в межах представництва інтересів держави Міністерство юстиції України діє не як орган державного управління, а як процесуальний представник однієї зі сторін спору. Юридичне представництво інтересів держави та управління у сфері надання безоплатної правової допомоги прямо пов'язане з реалізацією мети Міністерства юстиції України та інших органів юстиції з реалізації й охорони прав громадян, суспільних і державних інтересів. Тут варто констатувати недостатню узгодженість профільного Положення від 02.07.2014 [7] із Законом України від 02.06.2011 № 3460-VI [12], який визначає загальне управління у сфері надання безоплатної правової допомоги не як завдання Міністерства юстиції України, а лише як одне з його повноважень. На нашу думку, правильним було б покладення на Міністерство юстиції України завдання щодо реалізації загалом державної політики в цій сфері, яка й включатиме його управлінську, координаційну, організаційну, нормотворчу та іншу діяльність щодо забезпечення надання безоплатної правової допомоги.

Крім цього, Міністерством юстиції України, згідно з пп. 1, 7, 8 п. 3 Положення від 02.07.2014 [7], також здійснюються завдання із забезпечення формування та реалізації політики з питань банкрутства, виконання функцій центрального засвідчувального органу, протидії легалізації злочинних доходів і фінансуванню тероризму (щодо нотаріусів, адвокатів та інших осіб, які надають юридичні послуги). Ці завдання, порівняно з іншими, є менш усталеними для Міністерства юстиції України й зумовлюються його додатковими статусами, хоча їх виконання вписується в межі загальної мети діяльності органів юстиції України. Підкреслимо, що реалізація подібних завдань Міністерства юстиції України є не менш важливим і так само потребує належного правового врегулювання, акумулявання достатніх організаційних, кадрових і фінансових ресурсів.

Статус Міністерства юстиції України як суб'єкта, уповноваженого на забезпечення проведення люстраційної перевірки, точно відображається в його завданні, закріпленому пп. 2-1 п. 3 Положення від 02.07.2014 [7]. Водночас визначення саме забезпечення проведення люстраційної перевірки як завдання Міністерства юстиції України вбачається нами дещо некоректним, оскільки, відповідно до Закону України від 16.09.2014 № 1682-VII [13], воно має й інші повноваження в цій сфері (зокрема це ведення Єдиного державного реєстру люстрованих осіб і звернення з поданням про звільнення суддів). Тому це завдання Міністерства юстиції України можна сформулювати ширше – як «забезпечення очищення влади в межах своїх повноважень».

Окремо варто означити й таке завдання Міністерства юстиції України, як здійснення міжнародно-правового співробітництва та забезпечення дотримання й виконання міжнародних зобов'язань України з правових питань (пп. 9 п. 3 Положення від 02.07.2014 [7]). Забезпечення Міністерством юстиції України виконання міжнародних зобов'язань України безпосередньо зумовлюється її сутністю як сучасної правової держави та повноправного члена світового співтовариства. Це завдання необхідно розглядати як одну з невід'ємних складових реалізації державної правової політики в Україні та її європейської інтеграції, яке здійснюється Міністерством юстиції України як через виконання відповідних міжнародних договорів (наприклад, про правову допомогу), так і шляхом забезпечення імплементації міжнародно-правових норм у національне законодавство. Разом із тим уважаємо над-

то узагальненим формулюванням завдання зі «здійснення міжнародно-правового співробітництва», що без уточнення хоча б його об'єкта вказує не стільки на напрями (завдання), скільки на види та способи (функції, компетенцію) діяльності Міністерства юстиції України.

Висновки. Отже, завдання Міністерства юстиції України похідні від мети його діяльності й визначають засоби (об'єктні напрями) її досягнення. Основними об'єктними та спеціалізованими завданнями Міністерства юстиції України є забезпечення формування й реалізація державної правової політики, політики у сфері державної реєстрації, адаптації законодавства України до законодавства ЄС, надання безоплатної правової допомоги, організації роботи нотаріату, експертного забезпечення правосуддя, примусового виконання рішень тощо. На сьогодні нагальним постає вичерпне й точне правове визначення завдань Міністерства юстиції України, їх упорядкування та чітке розмежування з функціями, забезпечення належного відображення в повноваженнях Міністерства юстиції України, а також недопущення його переобтяження нетиповими завданнями й функціями.

Список використаної літератури:

1. Административное право Российской Федерации : [учебник] / [А.П. Алехин, А.А. Кармолицкий, Ю.М. Козлов]. – М. : ЗЕРЦАЛО, ТЕИС, 1996. – 608 с.
2. Административне право України : [підручник для юрид. вузів і фак.] / [Ю.П. Битяк, В.В. Богущкий, В.М. Гаращук та ін.]; за ред. Ю.П. Битяка, – Х. : Право, 2000. – 520 с.
3. Будицький Р.В. Міністерство юстиції України: до проблеми визначення адміністративно-правового статусу / Р.В. Будицький // Юрист України. – 2014. – № 3. – С. 29–36.
4. Микільця І.І. Адміністративно-правовий статус органів юстиції України : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.07 / І.І. Микільця ; Харківський національний університет внутрішніх справ. – Х., 2014. – 203 с.
5. Ельцов Н.С. Правовой статус территориальных органов юстиции современной России (теоретический аспект): дисс. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 / Н.С. Ельцов. – М., 2003. – 214 с.
6. Административное право : [учебник] / [Е.А. Котельникова, И.А. Семенова, М.Б. Смоленский]. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2002. – 352 с.
7. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228 // Офіційний вісник України. – 2014. – № 54. – Ст. 1455.
8. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 № 3166-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 27. – Ст. 1123.
9. Про соціальний діалог в Україні : Закон України від 23.12.2010 № 2862-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 3. – Ст. 168.
10. Административное право Украины. Академичний курс : у 2 т. : [підручник] / ред. кол.: В.Б. Авер'янов (голова). – К. : Юридична думка, 2004. – Т. 1 : Загальна частина. – 2004. – 584 с.
11. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу : Закон України від 18.03.2004 № 1629-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 15. – Ст. 1028.
12. Про безоплатну правову допомогу : Закон України від 02.06.2011 № 3460-VI // Офіційний вісник України. – 2011. – № 51. – Ст. 2009.
13. Про очищення влади : Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII // Офіційний вісник України. – 2014. – № 82. – Ст. 2317.